UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE UMANISTE

CONSORȚIU: Universitatea de Stat din Moldova (USM), Institutul de Istorie (II), Institutul de Filologie Română ,,Bogdan Petriceicu-Hasdeu" (IFR), Biblioteca Științifică ,,Andrei Lupan" (Institut) (BȘ), Universitatea de STAT ,,Alecu Russo" din Bălți (USARB), Universitatea de Stat ,,Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul (USC).

Cu titlu de manuscris

C.Z.U:[94-058.56(478):343.819.5(47+57)](043)

ZINOVII MARIA

LOCUITORI DIN RASSM (1924-1940) ȘI RSSM (1940-1941, 1944-1956) PE ȘANTIERELE GULAGULUI.

611.02. Istoria Românilor (pe perioade)

Rezumatul tezei de doctor în istorie

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Umaniste, Universitatea de Stat din Moldova

Conducător științific:

PETRENCU Anatol, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar

Îndrumători științifici:

GUMENÂI Ion, doctor habilitat în științe istorice, conferențiar universitar

SOLOMON Constantin, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar

TOMULEȚ Valentin, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar

COMPONENȚA COMISIEI DE DOCTORAT:

ENCIU Nicolae, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova – președinte al comisiei de doctorat.

PETRENCU Anatol, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar – conducător științific.

ȘIȘCANU Ion, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, Universitatea ,,Bogdan Petriceicu Hasdeu" din or. Cahul – referent.

SOLOMON Constantin, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova – referent.

ȚICU Octavian, doctor în istorie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova – referent.

PREUTU Cristina, doctor în istorie, conferențiar universitar, Universitatea ,,Alexandru Ioan Cuza" din or. Iași, România – referent.

Susținerea va avea loc la data de 05.05. 2023, ora 15:00, în ședința Comisiei de Doctorat din cadrul Școlii Doctorale Științe Umanistice, Universitatea se Stat din Moldova, str. Alexe Mateevici 60, bloc Central, sala 530, Chișinău, Republica Moldova.

Rezumatul și teza de doctor pot fi consultate la Biblioteca Universității de Stat din Moldova (str. Mihail Kogălniceanu 65/1, Chișinău, Republica Moldova și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Autor	**ZINOVII Maria**
Conducător Științific	**PETRENCU Anatol, dr. hab., prof. univ.,**
Secretarul Comisiei de doctorat	**DEMENTIEVA Diana, dr.**

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....4

CONŢINUTUL DE BAZĂ AL TEZEI.....9

CONCLUZII GENERALE ŞI RECOMANDĂRI.....24

BIBLIOGRAFIE.....27

LISTA PUBLICAŢIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....29

ADNOTARE.....31

ANNOTATION.....33

АННОТАЦИЯ.....34

Reperele conceptuale ale cercetării

Actualitatea și importanța temei abordate

După căderea țarismului, după câteva luni de relaxare democratică (dar în condiții de război), bolșevicii au înfăptuit o lovitură de stat (octombrie 1917). Venind la putere, în timp, ei au instaurat un regim totalitar care a subjugat societatea, făcând ca oamenii să se conformeze noilor reguli, să susțină autoritățile comuniste. Bazat pe ideologia intransigenței față de numiții ,,exploatatori ai muncii omului de către om", regimul bolșevic a identificat dușmani (reali sau imaginari), între aceștia fiind numiți și ,,chiaburii", adică oameni înstăriți de la sate, care conform viziunii bolșevici asupra noii societăți urmau a fi anihilați – scoși din localitățile rurale, în care se bucurau de autoritate în rândul sătenilor.

Pentru a soluționa această ,,problemă" autoritățile comuniste au recurs la deportarea persoanelor considerate a fi ostile Puterii sovietice. Cu atât mai mult cu cât Statul sovietic și-a propus să construiască mari întreprinderi industriale, rețele de cale ferată, canale, să dobândească diverse bogății subpământene (de regulă – în regiuni îndepărtate din nordul sau estul URSS), iar pentru aceasta statul avea nevoie de brațe ieftine de muncă. Acești (cel puțin) doi factori au motivat organele represive sovietice să deporteze din RASSM (1924-1940) și din RSSM (1940-1941, 1944-1956) mii de oameni în regiunile îndepărtate ale URSS.

Diverși autori au scris despre condițiile de detenție (de trai, de muncă, de supraviețuire) a persoanelor deportate, dar nu avem în istoriografie un studiu, referitor la repercusiunile deportărilor asupra transnistrenilor și basarabenilor născuți și crescuți în condiții climaterice relativ blânde în comparație cu clima severă a nordului și estului URSS.

Iată de ce este deosebit de actual să examinăm condițiile în care s-au pomenit transnistrenii și basarabenii deportați în Siberia, să studiem munca prestată de ei, remunerările făcute de comanditari. Strâns legat de cele expuse mai sus, este deosebit de important să analizăm urmările climei severe și a muncii grele, prestate de deportații din RASSM și RSSM, asupra sănătății oamenilor (vârstnici, dar și a copiilor), asupra stării morale din familie. Asta cu atât mai mult este actual, cu cât mai trăiesc încă supraviețuitorii deportărilor, copiii acestora născuți în Siberia. O parte din ei au venit la locurile natale ale părinților, alții însă au rămas să trăiască în locurile unde au fost deportați părinții lor și unde s-au născut ei.

Astfel considerăm că tema abordată de noi este actuală și importantă. Ea se referă la tragedia a mii de familii deportate, dar și la drama poporului nostru. Credem, este important să tragem învățăminte din acele evenimente tragice prin care au trecut înaintașii noștri, asta nu numai pentru că istoria are obiceiul de a se repeta, dar și pentru că un popor fără memorie este sortit pieirii, dizolvării, dispariției.

În ultimii ani a sporit interesul față de soarta celor care au fost deportați, despre care prea puține cunoaștem, și am pierdut prea multe surse de cunoaștere a realităților de atunci. Odată cu trecerea timpului am pierdut potențial uman, care ne-ar fi putut relata despre viața și munca din Gulag. În ultima vreme, s-au întreprins măsuri, de către istorici, pentru recuperarea memoriei victimelor comunismului, culminând cu editarea a opt tomuri de studii de istorie orală publicate în volumele ,,Arhivele Memoriei", efectuate de către profesori și studenți, și proiectul ,,Expedițiile Memoriei", care a avut ca realizări mai multe filme documentare cu persoanele identificate în Siberia, cu mai multe articole și lucrări științifice publicate.

Încă un argument al actualității temei date îl reprezintă faptul că în perioada sovietică acest subiect nu s-a discutat, istoricii nu au avut posibilitatea să cerceteze soarta deportaților. Nu s-au putut efectua cercetări din cauza arhivelor secretizate, dar și pentru că exista încă frica de a vorbi despre acest subiect, iar cei care au avut de suferit de pe urma regimului comunist aveau și teama de a vorbi despre viața lor din Siberia.

Prin intermediul acestei lucrări am vrea să arătăm o altă imagine a locuitorilor RASSM și RSSM deportați, condițiile grele în care condamnații trebuiau să muncească din răsputeri, pentru a contribui la dezvoltarea agriculturii și industriei URSS.

Despre munca forțată la care au fost supuși înaintașii noștri în zonele periferice ale Uniunii Sovietice se știe foarte puțin, atât în cadrul societății, cât și în rândurile istoricilor. De aceea considerăm că aceasta poate fi încadrată în lista acelor subiecte, care, practic, a fost foarte puțin studiat. Toate aceste considerente constituie un argument important că este o temă de interes științific și public, și care trebuie dezvoltată mai amplu, și mai rapid, fiindcă în fiecare an numărul celor care au fost deportați, și au reușit să supraviețuiască, și care ne pot furniza informații privind viața din deportare, scade vertiginos.

Scopul și obiectivele tezei. Ținând cont de gradul dificil de cercetare, de complexitatea și caracterul problematicei, de conținutul surselor istorice de care am dispus, ne-am propus ca scop să examinăm în complexitate caracterul muncii prestate de transnistreni și basarabeni pe șantierele Gulagului a condițiilor de trai (de supraviețuire) și a remunerării. Pentru atingerea scopului vom elucida așa aspecte ca: *a)*

condițiile în care au fost siliți să lucreze transnistrenii și basarabenii în Gulag, *b)* depistarea normelor de muncă grele pe care trebuiau să le îndeplinească, *c)* obținerea rației alimentare și supraviețuirea în condițiile în care nu au avut experiența de muncă pentru lucrul ce trebuia prestat, *d)* lipsa hainelor și încălțămintei necesare în condițiile climaterice din acele regiuni reci; *e)* cum au reușit deportații din RASSM și RSSM să reziste greutăților din pădurile siberiene cu mlaștinile ei, lumea animală și insectele de acolo. Încă un aspect pe care îl propunem să-l cercetăm, este studierea condițiilor concrete ale locurilor unde au fost deportați, din diferite motive, locuitorii RASSM și RSSM. Acolo unde a fost cazul am examinat și soarta persoanelor deportate din nordul Bucovinei. Asta pentru că acele persoane au fost deportate în aceleași condiții ca și locuitorii RASSM și RSSM au locuit chiar în aceleași barăci, după cum arată unele surse, și au lăsat mărturii importante pentru studiul nostru.

În lucrarea noastră am tratat tangențial și aspectele vieții cotidiene ale conaționalilor noștri, în afara orelor de muncă, petrecerea puținului timp liber pe care îl aveau, păstrarea tradițiilor, obiceiurilor și culturii, petrecerea sărbătorilor religioase, păstrarea limbii materne.

Conform cerințelor am examinat în primul capitol, istoriografia și izvoarele referitoare la munca în Gulag, am prezentat documente inedite din fondurile arhivelor, care au un rol esențial în reconstituirea adevărului istoric al muncii în Gulag. De asemenea am analizat memoriile publicate de supraviețuitorii Gulagului. Analiza studiilor de caz publicate în volumele „Arhivele Memoriei”, și a studiilor de caz făcute în cadrul proiectului „Expedițiile Memoriei” care sunt o sursă de redare veridică a vieții din deportare și a condițiilor de muncă care le-au fost impuse celor exilați.

Cadrul cronologic. Segmentul cronologic examinat în lucrare cuprinde perioadele: 1924-1940, limita cronologică inițială este marcată de crearea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești. Limita finală marchează desființarea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești, apoi anul 1940 este anul începutului primei ocupații sovietice a Basarabiei 1940-1941, la 2 august 1940 fiind proclamată Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. În ceea ce privește anul 1944, acesta marchează o nouă ocupare a teritoriului basarabean de către sovietici, iar în anul 1956 chiar comuniștii au condamnat ceea ce ei au numit cultul personalității lui Stalin, crimele de fapt comise de conducerea URSS, în frunte cu Stalin. Tot în anul 1956 au fost luate decizii de a renunța la munca sclavagistă a prizonierilor Gulagului.

În această perioadă au avut loc arestări și deportări ale persoanelor incomode regimului comunist, începe tragica istorie a miilor de locuitori din RASSM și RSSM. Ei au fost duși pe șantierele Gulagului sovietic, unde pentru deportații moldoveni, obstacolele și condițiile au fost foarte grele, pentru unii din

ei chiar fatale. Mulți nu au reușit să ajungă până la destinație, iar o parte din cei care au ajuns la destinație au murit, fie din cauza frigului, ale cruntelor ierni siberiene, fie de foame, fie de extenuare. În exil, cei care au supraviețuit au trecut prin momente extreme, foarte grele.

O mare parte din persoanele deportate au fost eliberate după anul 1956, mulți s-au întors la baștină o parte însă au rămas pentru totdeauna în locurile unde au fost deportați.

Ipoteza de lucru. În Gulag, locuitorii RASSM și RSSM efectuau muncă silnică, inumană, care a marcat destine de bărbați, dar și de femei, copii, bătrâni, mai mult chiar decât a făcut-o războiul, și a dus la pierzanie a mii de oameni. Prizonierii Gulagului efectuau activități complicate, începând cu desțelenirea terenurilor, tăierea pădurilor și terminând cu extragerea aurului din cele mai periculoase mine. Basarabenii au muncit asemenea sclavilor. Regimul considera că astfel reușește, în primul rând să îi „reeduce" pe deportați, iar în cel de-al doilea rând respectivele persoane erau folosite pentru dezvoltarea economiei naționale a URSS.

Persoanele din RASSM și RSSM au fost deportate în grabă, cu încălcarea chiar și a legislației staliniste. Deportații au nimerit în condiții de trai și de muncă foarte severe și au avut de suferit mai mult în comparație cu alți prizonieri ai Gulagului, fiindcă transnistrenii și basarabenii nu erau obișnuiți cu temperaturile joase din regiunile siberiene și o bună parte din ei s-au stins din viață în primul an de la deportare.

Metodologia cercetării

Metodele de cercetare specifice domeniului istoric formează calea unei cercetări veridice și complexe, modul de atingere a unui anumit scop, folosind un instrument pragmatic și cel mai bun pentru realizarea unei lucrări. Pentru atingerea scopului și obiectivelor propuse am utilizat metoda problematico-cronologică și comparativă. De asemenea, am aplicat metoda empirică (adică am studiat documentele oficiale ale statului sovietic referitoare la munca prizonierilor Gulagului), am folosit, de asemenea, metoda statistică, particularizarea și generalizarea, inducția și deducția.

Am folosit metoda analogică care se bazează pe comparații între fapte ca argumente științifice. Rezultatele privesc cunoașteri particulare sau generale, fără să poată face trimiteri de la particular la general sau de la general la particular. Concluziile pot fi însă incerte, deși probabile.[1]

[1] Ovidiu-Ștefan Buruiană*, Metodologia cercetării istorice,* Iași, Editura Universității „A. I. Cuza", 1995.

Metoda statistică are un rol important pentru realizarea acestei cercetări. Începând cu secolul al XIX-lea apar izvoarele statistice, iar deja în secolul al XX-lea numărul lor va spori semnificativ și acest lucru este esențial în cercetarea unui șir de probleme. Prezența datelor statistice oferă istoricilor numeroase informații, iar lipsa lor ne impune să ne bazăm pe date mai puțin obiective.

Metoda analizei a stat la baza activității noastre de cercetare, ca o metodă avansată a evoluției științei. Referitor la tema ,,Locuitori din RASSM (1924-1940) și RSSM (1940-1941), (1944-1956) pe șantierele Gulagului", dar în general în domeniul istoriei, când nu este destul doar să fixăm evenimentele, ci ele trebuie să fie supuse unei analize minuțioase cum ar fi: realizarea listelor pentru deportări, motivele deportării, de ce listele inițiale au suferit schimbări etc.

Metoda generalizării și sintezei ne-a prilejuit puterea de a generaliza și sintetiza faptul istoric cercetat, prin unirea imaginară, în gând, a părților componente sau a elementelor procesului, fenomenului investigat, cercetarea lui ca un tot întreg.

Aceste instrumente de lucru științific mi-au permis să ating scopul propus.

Importanța teoretică a cercetării. Lucrarea respectivă constituie prima încercare de tratare sistematică și complexă a particularităților muncii transnistrenilor și basarabenilor în Gulag. Considerăm novator modul de concepere și de elucidare a problematicii tezei de doctorat, având scopul de a examina condițiile de muncă din Gulag, studierea remunerării acesteia atât pentru bărbați, femei, dar și copii. Am sistematizat și generalizat un set de documente, literatură de specialitate, mărturii, care ne-au permis să identificăm muncile pe care le făceau cei deportați, câte ore pe zi trebuiau să lucreze, ce fel de unelte aveau pentru a-și îndeplini normele de muncă, cum reușeau să se descurce fără haine și cu o rație alimentară proastă. Am evidențiat, pentru prima dată și am introdus în circuitul științific lucruri care au fost trecute cu vederea intenționat în istoriografia sovietică.

Lucrarea deschide alte perspective de cercetare, cum ar fi de exemplu, studii comparative privind productivitatea muncii în condițiile Gulagului și în condiții de relativă libertate (în URSS) etc.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării își găsesc reflectare în analiza istoriografiei care tratează tematica muncii în Gulag. Examinarea amănunțită atât a documentelor de arhivă cât și a culegerilor de documente publicate, privind viața din deportare în special a muncii din Gulag a locuitorilor RASSM și RSSM, care până în prezent nu a avut o abordare detaliată în istoriografia românească. De asemenea, noutatea științifică a lucrării se oglindește și în interviurile realizate în teren,

atât în localitățile din Republica Moldova cât și în regiunile Tomsk, Novosibirsk și Tiumeni din Siberia, Federația Rusă unde au fost deportați conaționalii noștri și care au rămas să locuiască acolo.

Importanța practică a lucrării. Semnificația și valoarea aplicativă a lucrării rezidă în reliefarea vieții și condițiilor de muncă din Gulag. Riguros din punct de vedere științific, studiul are un caracter didactic, tinzând să relatăm într-o formă succintă și clară, rezultatele obținute în urma investigării. Studiul respectiv va contribui la o reflectare echilibrată și obiectivă a evenimentelor atât la nivel național cât și la nivel european și mondial. Lucrarea poate fi necesară atât pentru colaboratorii științifici, cât și pentru toți cei cointeresați de a-și dezvolta cu suportul altor discipline o gândire matură, liberă, vastă și multilaterală.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele cercetării de față au fost expuse și aprobate în referate expuse în cadrul Școlii doctorale (USM) și comunicări prezentate la conferințe științifice naționale și internaționale, o parte din ele se regăsesc atât în cele 11 publicații științifice precum și într-o carte editată. Rezultatele obținute în urma cercetărilor pot fi folosite la realizarea articolelor, studiilor și monografiilor referitoare la subiectul dat.

Conținutul tezei

Teza de doctor a fost scrisă conform cerințelor înaintate de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare. În **Introducere** este analizată actualitatea temei cercetate, de asemenea sunt argumentate scopul și obiectivele tezei, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Teza mai conține lista abrevierilor, adnotări în limba română, rusă și engleză, trei capitole alcătuite din mai multe subcapitole și paragrafe, Concluzii, Bibliografie, Anexe și CV-ul autorului.

Capitolul I, denumit *Gulagul-Obiect al cercetării istorice,* este împărțit în trei subcapitole. În primul fiind examinată noțiunea de Gulag și dimensiunea sa economică. Sunt expuse detalii despre evoluția Gulagului și rolul lui în economia URSS-lui. În Rusia lagărul de concentrare apare odată cu începutul războiului civil. La 17 februarie 1919, Ceka obține dreptul de a interna în mod arbitrar orice dușman al revoluției în „lagăre de concentrare". Iar pe data de 3 aprilie 1919 este creată în cadrul Ceka, Direcția lagărelor de muncă silnică.[2] Aceste lagăre au avut un rol esențial în tot ce a însemnat teroarea puterii sovietice. Deși Ceka va folosi în interiorul lor aceeași retorică de „reeducare" sau de „remodelare", aceste lagăre au fost gândite și înființate astfel încât să nu se asemene penitenciarelor obișnuite. Ele erau în afara jurisdicției care controla celelalte instituții sovietice, aveau regulamente speciale și pedepse mai aspre

[2] *Ibidem.*

pentru evadare, și regimuri mai dure.[3] Deținuții aflați între pereții acestor lagăre nu erau mereu condamnați de tribunale obișnuite, uneori chiar nu erau condamnați deloc.[4]

Am expus în acest subcapitol și am concretizat faptul că la 15 septembrie 1919, Guvernul sovietic a publicat o lege care diferența două tipuri de lagăre: primul, erau sistemele penitenciare unde erau internați cei condamnați prin hotărâri ale justiției și erau numite ,,lagăre de muncă corecțională". Prin aceste lagăre se urmărea ca să fie înlocuită închisoarea prin a-și ispăși pedeapsa prin muncă. Din categoriile care se regăseau în aceste lagăre erau funcționarii vechiului regim.[5]

Al doilea tip, erau ,,lagărele de concentrare", care prevedeau ca pedeapsa să fie înlocuită cu ,,reeducarea" tot prin muncă. Din aceste categorii făceau parte adversarii regimului sovietic.[6]

La fel sunt reflectate detalii despre dispariția termenul de lagăre din documentele oficiale sovietice fiind înlocuit cu cel de ,,colonie" și ,,așezământ", ca în ianuarie 1960, ,,Direcția principală a coloniilor prin muncă" să fie desființată.[7] Este menționat faptul că o parte din cei deținuți aici au fost eliberați, lagărele trecând sub administrarea Ministerului Justiției.

Subcapitolul al doilea este denumit *Scrieri istorice privind Gulagul.* În octombrie 1924, conducerea URSS a decis crearea pe teritoriul Ucrainei a ,,autonomiei moldovenești" cu scopul declarat de anexare a Basarabiei, de sovietizare a României și Balcanilor. În iunie 1940 URSS va anexa Basarabia, nordul Bucovinei, Ținutul Herța și va crea RSSM, incluzând teritoriile Basarabiei românești, fără sud și nord, alipind în schimb câteva raioane din stânga Nistrului (din fosta RASSM). Iată de ce am considerat necesar să examinăm istoria locuitorilor fostei RASSM în subiectul care ne interesează: deportările și munca transnistrenilor pe șantierele URSS, iar din 1940-1941, 1944-1956 și a celor din RSSM.

O contribuție mare în elucidarea problemei deportărilor din RASSM, a muncii transnistrenilor pe șantierele Gulagului, o are istoricul, Alexei Memei, care după studii îndelungate în arhive a publicat monografia ,, Teroarea comunista în RASSM (1924-1940) și RSSM (1944-1947).[8] Alexei Memei a studiat amănunțit acțiunile administrației și forțelor de interne ale Ucrainei de deportare a locuitorilor înstăriți, numiți ,,chiaburi" (rus. ,,culachi") realizate în mai 1931. Autorul a stabilit numărul persoanelor

[3] Applebaum, Anne. *Gulagul. O istorie.* București: Editura Humanitas, 2011, p. 48.
[4] *Ibidem*, p. 49.
[5] Trică, Gabriel. *O istorie a Gulagului sovietic.* https://historia.ro/sectiune/general/o-istorie-a-gulagului-sovietic-582281.html, vizitat 29.06.2021
[6] *Ibidem.*
[7] Courtois, Stephane. *Dicționarul comunismului*. Iași: Editura Poliromk, 2008, p 566.
[8] Memei, Alexei. *Teroarea comunistă în RASSM (1924-1940) și RSSM (1944-1947). Mărturii documentare.* Chișinău: Editura Serebia, 2012.

deportate din raioanele Grigoriopol, Râbnița, Tiraspol, Slobozia etc., a depistat și expus abuzurile comise de autorități față de persoanele supuse deportării.[9]

Alexei Memei a prezentat amănunțit procesul de deportare, localitățile de unde au fost deportați țăranii înstăriți și intelectualii incomozi regimului, constatând că au fost trimiși „la Nord" „în Siberia" fără a indica regiunile și munca prestată acolo de deportații transnistreni. O monografie complexă, unde autorul dedică un întreg capitol subiectului deportării țăranilor din RASSM în Siberia și raioanele de Nord ale URSS. De asemenea, în lucrare, Alexei Memei oferă mai multe studii de caz, vine cu informații despre dislocările de populație din RASSM, oferă detalii despre persoanele care au fost trimise forțat la lucru în minele de cărbune și la uzinele militare, cum ar fi: la minele de cărbune din Kuzbas, la minele de cărbune Vostok, la minele de cărbune din Celeabinsk, la uzina militară din orașul Nijni Taghil și la uzina militară din orașul Zlatoust. Tot autorul mai oferă informații în lucrarea sa și despre faptul că din cauza muncilor grele, fără a fi remunerați pentru munca lor și cu o alimentare de proastă calitate și foarte puțină, o parte din cei trimiși la muncă în minele de cărbune și uzine militare au început să dezerteze chiar, iar cei care refuzau de a merge la muncă era pasibili de a fi trași la răspundere penală.[10]

În alte studii publicate până și după scoaterea de sub tipar a monografiei istoricului Alexei Memei, deportările din raioanele din stânga Nistrului au fost doar menționate fără a analiza locurile de deportare și caracterul muncilor prestate.[11]

Tragedia deportărilor din RSSM și condițiile de supraviețuire în Gulag au fost abordate de autorii basarabeni abia în anul 1989, în condițiile politicii de restructurare și transparență, promovate de Mihail Gorbaciov. În acel an, scriitorul Alexei Marinat a publicat două articole referitoare la soarta lui din deportare.[12] Perioada inițială 1989-1996, când istoricul Valeriu Pasat a susținut teza de doctor habilitat în istorie pe problema deportărilor din RSSM[13], a fost timpul când autorii au publicat articole, memorii, documente din arhive, a fost o perioadă de acumulare a materialului istoriografic, publicat în reviste de specialitate și volume tematice.

---

[9] Idem. *Teroarea comunistă în RASSM (1924-1940) şi RSSM (1944-1947). Mărturii documentare.* Ed. a II-a rev. și actualizată, Chișinău: S.n, 2014, p. 126.
[10] *Ibidem,* p. 681.
[11] *O istorie a regiunii transnistrene din cele mai vechi timpuri până în present*. Compendiu, Chișinău: Editura Civitas, 2007, pp. 270-272; Popa, Ioan, Popa, Luisa. *Românii, Basarabia şi Transnistria,* București, Editura Artemis, 2009; cartea a fost tradusă și în limba rusă: Попа, Иоан, Попа, Луиза. *Румыны, Бессарабие и Приднестровье,* Chișinău: Editura Prut Internațional, 2010, pp. 62-63.
[12] Marinat, Alexei. *Amintiri, of, amintiri*, în Orizontul, 1989, nr. 3, pp. 68-78; Idem *Crâmpeie din vâltoarea vremurilor*, în Nistru, 1989, nr. 6, pp. 44-63.
[13] Пасат, Валериу И.. *Депортации с территории Молдавской ССР, 1940-1951 гг.* Москва, 1996.

Această activitate a continuat anual. Judecând informațiile publicate în Bibliografia consacrată problematicii noastre[14] în perioada 1989-2018 au fost publicate 380 de studii, teze expuse la conferințe științifice, memorii, documente atât în limba română, cât și în alte limbi- rusă, engleză, germană. Vom menționa istoricii care au studiat atât deportarea basarabenilor, cât și unele aspecte ale vieții lor în Gulag (în special munca): Valeriu Pasat, Anatol Petrencu, Elena Postică, Ion Șișcanu, Viorica Olaru-Cemârtan, Igor Cașu, Ivan Duminică, Nicolae Fuștei, Ludmila Cojocaru, Lidia Pădureac, Ion Xenofontov, Mariana Țăranu, Veronica Pârlea-Conovali, Ludmila Chiciuc și alții.[15]

La scrierea acestei lucrări este studiată și analizată istoriografia românească, rusă și cea occidentală. Studiind bibliografia referitoare la tema tezei de doctor am constatat următoarele: istoricii din Republica Moldova și România au examinat suficient de bine tragedia deportărilor staliniste a locuitorilor din RASSM și RSSM. Autorii nominalizați (și alții) au expus în articole științifice și monografii cauzele (motivele) care au stat la decizia deportărilor oamenilor din RASSM și RSSM în regiunile îndepărtate ale URSS, acestea fiind de ordin ideologic, politic, economic, religios ș.a. Persoanele deportate au fost etichetate ca fiind ,,chiaburi" (adică ,,exploatatori ai muncii omului de către om"), membri ai partidelor politice, numite de sovietici ,,burgheze" și ,,anticomuniste", primari ai localităților, numiți ,,colaboraționiști" precum și membrii familiilor acestora, care erau absolut nevinovați.

Istoricii au prezentat amănunțit momentele ridicării oamenilor din casele lor, deplasarea lor în vagoane, listele deportaților etc. Au fost aduse numeroase studii de caz cu familii concrete, sate concrete etc. Au fost examinate și expuse condițiile din vagoanele în care au fost duși oamenii în Siberia: vagoane de vite, unele fiind necurățate.

Au fost prezentate toate chinurile, suferințele celor din trenurile morții: lipsă de hrană, dar în special de apă, de asistență medicală etc.

În același timp cercetarea noastră demonstrează că istoricii nu au analizat deloc sau au prezentat fragmentar condițiile vieții, a muncii (obiectul muncii, instrumentele de muncă, securitatea muncii), remunerările făcute, asistența medicală acordată persoanelor deportate etc.

[14] *Deportările din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească*. Bibliografie, Chișinău: Biblioteca Științifică (Institut), Secția Editorial-Poligrafică, 2018, 168p.
[15] *Ibidem*, P. 37-82.

Iată de ce, am considerat că este nevoie de a completa acest gol din istoriografia națională. Este necesară studierea și expunerea obiectivă a condițiilor de supraviețuire a familiilor deportate din RASSM și RSSM.

În subcapitolul 3 al acestui capitol denumit *Surse istorice privind munca în Gulag,* pentru realizarea scopului propus am analizat un set de documente. În primul rând am cercetat documentele din arhivele Republicii Moldova, dar și documente din arhivele personale ale celor deportați și descendenților acestora. Pe baza studierii dosarelor am stabilit tabloul veritabil a ceea ce s-a întâmplat cu adevărat în aceste lagăre de exterminare prin muncă. Dosarele de arhivă ne conturează un tablou al geografiei deportaților și oferă informații veridice referitoare la starea de sănătate, parțial corespondența deportaților cu cei de la baștină, dar și instanțele superioare. De asemenea condițiile de trai și de muncă sunt reflectate pe paginile documentelor de arhivă.

Temeiul documentar îl constituie documentele inedite care elucidează munca deportaților în Gulag, depozitate în fondurile DGAN a ANA și DAOSP a ANA. Respectivele documente reprezintă dosarele întocmite familiilor deportate de reprezentanții NKVD care mai multe decenii au fost documente secretizate.

În anul 2010, la insistența președintelui interimar, Mihai Ghimpu, aceste documente care s-au păstrat în depozitele speciale ale Serviciului de Informare și Securitate și ale Ministerului Afacerilor Interne, au fost desecretizate și transmise ANRM.

Dosarele deportaților sunt întocmite conform rigorilor timpului și reflectă poziția oficială a autorităților, tocmai de aceea cercetarea critică a acestora s-a impus pe parcursul studiului.

Sursele inedite au fost completate și analizate, comparate cu *sursele editate* –culegeri de documente editate, memorii, studii de istorie orală.

Volumele de memorii publicate în ultimii ani, care au avut drept scop valorificarea istorică a amintirilor victimelor regimului totalitar-comunist, au avut un rol esențial în elaborarea acestei lucrări, deoarece aceste publicații conțin informații unice și inedite, și conțin cea mai mare doză de adevăr în ceea ce privește munca din deportare, fiind povestiri ale celor care au trecut prin calvarul Gulagului, iar realitatea mai bine decât ei nu o poate descrie nimeni.

Publicarea memoriilor de către foști deportați precum: Vadim Pirogan, Vasile Țepordei, Margareta Spânu-Cemârtan ș.a. ne-au oferit o bază fundamentală de izvoare scrise pentru cercetare.

Informațiile furnizate de supraviețuitorii deportărilor și colectate în cadrul Programului de Stat ,,Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar comunist din RSSM" ne-au oferit o bază documentară solidă și ne-a dat șansa de a cerceta cum s-a răsfrânt deportarea asupra sorții generațiilor ulterioare. Condițiile de trai, munca în deportare, relațiile inter-umane ocupă un loc aparte în mărturiile înserate în respectivele volume.

De asemenea, un izvor important în realizarea acestei cercetări sunt și studiile de caz ale celor 31 de intervievați pe care i-am identificat în regiunile Novosibirsk, Tomsk și Tiumeni din Federația Rusă în cadrul proiectului ,,Expedițiile Memoriei". Intervievații pe care am reușit să-i identificăm ne-au relatat lucruri inedite despre Siberia și viața de acolo. Este vorba despre persoane ce au fost deportate, copiii lor și localnicii care au locuit în localități cu conaționalii noștri și care au putut să ne povestească despre viața pe care au dus-o în deportare. La fel, ne-au folosit ca bază documentară și cele 10 interviuri pe care am reușit să le facem cu persoanele care s-au întors la baștină, în Republica Moldova.

O sursă documentară reală ne-au servit înregistrările mărturiilor deportaților, prezentate pe youtobe.com, în care supraviețuitorii își redau calvarul prin care au trecut.

Atât istoriografia cercetată, cât și varietatea de documente studiate ne-au permis să depistăm condițiile concrete de trai, muncă, supraviețuire, dar și miile de decese ale locuitorilor RASSM și RSSM, deportați în Siberia.

Capitolul II al lucrării, *Locuitorii din RASSM (1924-1940) și RSSM (1940-1941) pe șantierele Gulagului* este alcătuit din două subcapitole și anume: *Munca locuitorilor din RASSM exilați în anii 1924-1940 în Siberia* și *Exploatarea deportaților din RSSM în anii 1941-1944 în Siberia*. Acest capitol include studiul despre munca forțată a celor exilați din RASSM în Siberia în perioada anilor 1924-1940 și a celor deportați din RSSM în perioada anilor 1940-1941. De asemenea, conține analize despre transnistrenii și basarabenii condamnați individual și trimiși la munci grele în URSS, precum și a celor deportați în primul val mare de deportări din 13 iunie 1941. Sunt expuse tangențial motivele pentru care persoanele deportate au ajuns în Siberia și sunt analizate condițiile de muncă și de viață în Gulag.

Cei deportați în Siberia din localitățile cu temperaturi mai reci s-au descurcat cumva mai ușor. Pentru conaționalii noștri acest fenomen a însemnat să ducă o luptă de neimaginat pentru supraviețuire. Condițiile naturale erau altele decât în RASSM și RSSM, țânțari sau musculițe sunt și în Basarabia, în Siberia, însă roiurile sunt uriașe și le-au creat mari probleme celor deportați, mușcăturile acestora au dus chiar până la îmbolnăviri grave. În lucrare am descris câteva studii de caz în acest sens.

În deportare conaționalii au muncit enorm de mult pentru o bucată de pâine, făcând chiar și câte două – trei norme pentru a supraviețui și a primi rația alimentară. Au trebuit să recurgă la furturi și amăgeli numai să poată să se salveze. Nevoile i-au forțat la astfel de gesturi, deoarece în România lumea nu fura (poate cu mici excepții), în Siberia datorită regimului stalinist, au fost nevoiți. Condițiile în care au fost obligați să lucreze și să trăiască au fost dea dreptul dezastruoase. Plată pentru munca lor inițial nu primeau, decât hrană și aceea în cantități destul de mici.

Lumea practic a suferit cel mai mult de foame și frig. Au trebuit să mănânce carne și seu de cămilă, în România nu se consuma și nu se consumă carnea de cămilă, dar în Siberia au mâncat-o de nevoie.

În condițiile în care, aceste dislocări coincid și cu perioada războiului, tot ce se producea era trimis pe front. Brațe de muncă lipseau, în special cele ale bărbaților. Pe lângă toate acestea, deseori erau trimise ordine în colhozuri de la Cercul de Recrutare că să trimită oameni pentru diferite însărcinări, solicitați fiind, în mare parte, bărbații și acolo de asemenea erau trimiși din rândul celor deportați. Din acest motiv, femeile au fost puse și ele la munci grele, care în mod normal ar fi trebuit să fie executate de bărbați.

Și copiii deportați s-au angajat să lucreze pentru a putea primi hrana necesară, conaționalii noștri deportați au fost asemeni robilor. Ei nu aveau voie să părăsească locurile unde au fost deportați, trebuiau să fie mereu sub observațiunea oamenilor legii, cei internați în lagărele de concentrare erau numărați și dimineața când plecau la muncă și seara când reveneau.

Le-au fost încălcate absolut toate drepturile celor deportați. Copiilor le-a fost încălcat dreptul de a învăța, fiindcă majoritatea copiilor transnistreni și basarabeni deportați nu au mai frecventat școala, fiind nevoiți să lucreze pentru a primi și ei rația alimentară. Și faptul că nu cunoșteau limba rusă le minimalizau și mai mult posibilitățile de a se descurca.

De asemenea, în acest capitol am descris la ce fel de munci au fost supuși conaționalii noștri exilați.

Lucru în mine. Uniunea Sovietică era un stat enorm, resursele sale naturale erau la fel de mari, iar cea mai mare problemă în ajunul și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial era înapoierea economică. Din această cauză era o lipsă acută de mașini speciale cu un înalt randament, care să înlocuiască o parte din munca fizică din Gulag. Această necesitate decurgea din faptul că, practic, toate operațiile dintr-o mină se făceau manual, cu instrumente de proastă calitate. Pentru o mai bună dirijare a întreprinderilor metalurgice și din domeniul mineritului a fost înființat un centru principal din cadrul Gulagului, care se ocupa cu gestionarea afacerilor din domeniul extragerii metalelor, cărbunilor etc.[16] În cadrul Gulagului,

[16] *Gulag*, https://ewikiro.top/wiki/GULAG, vizitat 14.02.2022.

se obținea 46,5% de nichel, 40% cobalt, 76% de staniu, 60% de aur, iar metalele prețioase reprezentau 40 % din totalul produs de Uniunea Sovietică la nivelul anului 1940. Deja în anul 1949 în coloniile sovietice se extrăgea 100% din producția de platină și briliante, mai mult de 90% de aur, 70% de staniu, 40% de cupru și 33% de nichel.[17] Începând cu anii 20 ai secolului al XX-lea, după obținerea victoriei în războiul civil, bolșevicii au purces la crearea URSS și la stabilirea unor direcții noi în domeniul economiei, s-a început cercetarea activă a nordului URSS pentru a descoperi diferite rezerve de bogății subpământene.

Munca la tăiatul pădurilor. Interviurile cu persoanele care au fost supuse represiunilor staliniste, demonstrează că orientarea economică în cadrul Gulagului era foarte variată. Una din principalele activități ale celor deportați a fost legată de tăierea pădurilor și de prelucrarea lemnului la fabricile de cherestea. URSS dispunând de cele mai mari rezerve forestiere de pe glob datorită pădurii întinse, care începe din regiunea Breanskului și se termină în Vladivostok. În ea cresc numeroși arbori de conifere de zeci de metri, care erau și sunt până în prezent extrem de importanți nu doar pentru industria Rusiei, ci și pentru industria mondială.[18]

Munca în colhozuri, sovhozuri și fabrici. Munca în colhozuri și sovhozuri nu era una deloc ușoară. Se lucra în brigăzi la distanțe de 10 ori chiar 15 kilometri de colhoz. În multe cazuri familiile erau separate. Femeilor, care aveau copii de alăptat, li s-a dat de lucru în colhoz la diferite activități la încărcat camioane cu grâu și alte cereale, la ferme, la câmp etc. Nimeni nu avea voie să ia ceva din colhoz, grâu, cartofi ori alte produse, pentru că erau mereu monitorizați și era periculos. Cei care lucrau în brigăzi primeau câte jumătate de kilogram de pâine pe zi și de două ori pe zi ,,balandă". De carne nici nu era vorba. Pâinea pe care o primeau trebuiau să o împartă cu bătrânii și copiii, care nu puteau lucra. Pentru că locul unde lucrau era departe de bordeiele unde trăiau lucrătorii mergeau pe rând seara și duceau mâncarea la cei de acasă. Copiii lucrau și ei, vara la grădină, recoltau mazăre, scoteau morcovi, adunau varza. În cele mai dese cazuri copiii nu mergeau la școală, erau scoși la adunatul spicelor, la plivitul grâului de iarbă, trebuiau să curețe câmpurile de ciulini, ca să fie curate pentru cosit.

Pescuitul, muncă practicată de basarabeni în Gulag. O altă muncă destul de grea și periculoasă pe care au făcut-o cei deportați a fost pescuitul și prelucrarea peștelui.

Femeile erau obligate să lucreze împreună cu bărbații, iarna trebuiau să spargă gheața, care era foarte groasă de la jumătate de metru ajungând și la un metru și mai mult. La pescuit aveau o normă pe care

[17] *Ibidem.*
[18] Țepordei, Vasile. *Amintiri din Gulag*. București, 1992 p.75.

trebuiau s-o facă zilnic, iar dacă nu reușeau să prindă și să aducă cantitatea de pește care li se cerea, nu li se dădea porția de mâncare. Această muncă era un extrem de grea, nu aveau haine, mai mereu umblau uzi pe un ger de -40º, -50 º, așa încât se îmbolnăveau foarte des.

Munca deportaților în infrastructură și construcții. Coloniile pentru cei deportați erau construite în cele mai îndepărtate locuri ale Uniunii Sovietice, pentru ca deținuți nici să nu se gândească la vreo posibilă evadare. Multe colonii erau construite în locurile unde se găseau bogățiile subpământene, dar infrastructură în acele vremuri aproape nu exista. La construcția drumurilor, căilor ferate, podurilor, liniilor telefonice etc., erau angrenați tot deținuții care deveneau meșteri în absolut toate domeniile.

Am arătat prin studii de caz concrete efectuate în teritoriu și anume în regiunile Tomsk, Novosibirsk și Tiumeni că persoanele deportate au reușit prin munca lor să se descurce și în locurile de detenție, devenind buni gospodari cu cele mai frumoase locuințe pe care și le-au construit, cu cele mai îngrijite grădini de zarzavaturi, cu cele mai performante unelte de muncă. Aceste lucruri ne-au fost relatate chiar de localnicii din Siberia care au cunoscut familii de basarabeni deportați.

Capitolul III al tezei, *Munca locuitorilor din RSSM deportați în anii 1944-1956 în Siberia*, este alcătuit din 3 subcapitole. Primul denumit Reluarea represiunilor în Basarabia în anul 1944 și exilările la munci în Gulag conține informații despre declanșarea campaniei de anihilare a persoanelor indezirabile regimului sovietic din RSSM, care era mascată sub așa zisă luptă „antifascistă" a declanșat imediat după revenirea trupelor sovietice pe teritoriul românesc în august 1944.[19] Procesul de condamnări și exilări la muncă în URSS ale așa zișilor „dușmani ai poporului" a fost constantă în anii 1944 – 1953. În ultimul trimestru al anului 1944, Tribunalul Militar al Armatelor NKVD din RSSM a judecat 459 de dosare ale „trădătorilor de patrie", iar în primul trimestru al anului 1945, a intentat 625 de dosare.[20]

Ulterior au existat și numeroase indicații parvenite din partea organelor Partidului Comunist și a Puterii sovietice, în adresa administrațiilor publice locale de a trimite brațe de muncă în URSS, și aceste indicații se îndeplineau prin hotărârile organelor locale. Astfel, la 13 decembrie 1944, la ședința Comitetului Executiv raional Cimișlia, se ia hotărârea de a trimite, la indicația organelor de resort ale URSS, 113 persoane în orașul Cherci din Republica Autonomă Crimeea, la uzina nr. 502, „pentru dezvoltarea industriei".[21]

[19] Țîcu, Octavian. *O istorie ilustrată a românilor de la est de Prut din 1791 până în prezent*. Chișinău: Editura Litera, 2018, p. 227.
[20] ANA, DAOSP, F. 51, inv. 3, d. 39.
[21] Ambul-Balmuș, Anastasia. *Îndemn spre neuitare, pagini din istoria Basarabiei 1940-1949*. Cimișlia-Ploiești: Editura Dorința, 2016, p. 256.

Exista pe atunci o formă de represiune și mobilizare forțată a tinerilor basarabeni în vârstă între 16 și 18 ani, la școlile profesional-tehnice, numite în limba rusă ,,fabricino-zavscoe-obucenie" sau abreviat FZO. După absolvirea acestor școli, tinerii erau obligați să lucreze la locul unde erau repartizați. Conducerii raionale și orașelor din țară i se repartiza planul de mobilizare a tinerilor, începând cu anul 1945. În fiecare an în luna octombrie, sovietelor sătești li se cerea alcătuirea listelor cu tineri între 17 și 18 ani.[22] Refuzul de a urma cursurile sau de a lucra după terminarea lor se pedepsea penal.[23] Minele din Donbas, șantierele din Siberia nu erau deloc atractive, pentru că erau asemenea închisorilor. Condiții de lucru nocive și grele, salarii foarte mici care nu se plăteau în întregime, li se dădeau doar câteva ruble ca să aibă pentru produse alimentare, supraveghere permanentă, disciplină strictă și erau și departe de case. Astfel regimul comunist a înrobit zeci de mii de tineri care au fost recrutați din Moldova forțat. Ministerul Muncii al RSS Moldovenești se ocupa nu doar cu recrutările cetățenilor la șantierele construcțiilor, dar și cu strămutarea familiilor întregi în locurile puțin populate din Federația Rusă și RSS Kazahă. Foarte mulți locuitori ai RSSM au devenit muncitori în URSS, fiind prinși în campaniile de mobilizări la muncă și recrutări organizatorice, efectuate cu regularitate în anii postbelici.

În documentele de arhivă există informații ce demonstrează că din 15 iunie 1946 au fost dislocați la munci 466 de persoane în așezări speciale, în lagărul Karelo-Finlandez. În fondul arhivistic ,,Colecția documentelor persoanelor expulzate și deportate de pe teritoriul RASSM și RSSM în anii 1930, 1941-1951", F. 3397, inv. 3, d. 3, unde există informații că în urma directivei MAI al URSS Nr 43/12 -84663 din 15 iunie 1946 au fost trimiși din RASSM în orașul Seghej, 466 de persoane ,,vlasovțevi" / vlasovțy (foști soldați ai Armatei Sovietice care au trecut de partea nemților și au luptat împotriva Uniunii Sovietice, care erau în Ucraina)**,** în baza deciziei Comitetului de Stat pentru Apărare (ГОКО) Nr. 9871 din 18.08.1945 și a directivei MAI al URSS nr. 97 din 20 aprilie 1946.[24]

Și în anul 1947 au fost întocmite liste ale locuitorilor RSSM pentru a fi trimiși la muncă în așa zisele ,,așezări speciale". Este vorba despre o listă de 50 de persoane care a fost întocmită în octombrie 1947, în baza directivei Nr. 97 al Ministerului Afacerilor Interne a URSS din 20.04.1946, unde erau vizați de asemenea polițiști și ,,vlasovțevi", și aceste persoane urmau a fi dislocate în lagărul Karelo-Finlandez din URSS – st. Murmansk.[25] În martie 1947 a fost întocmită o altă listă de 114 persoane și trimiși la muncă la st. Tuimaz, la calea ferată Kuibâșev, care era în subordinea trustului ,,Bașneftistroi". De asemenea, au

[22] *Ibidem.*
[23] *Ibidem,* p. 258.
[24] ANA, DGAN, F. 3397, inv. 3, d. 3, f. 1.
[25] ANA, DGAN, F. 3397, inv. 3, d. 6, f.2.

fost trimiși foști polițiști și ,,vlasovțevi"/ vlasovțy [26.] Această listă a fost aprobată de către șeful departamentului ce ducea lupta cu persoanele ,,periculoase" din cadrul Ministerului Afacerilor Interne al RSSM, Culcițchii la 27 martie 1947.[27]

La 14 ianuarie 1947, Secretariatul CC al PC (b) al Moldovei a decis de a organiza recrutarea a 50 mii de persoane de la sate pentru a munci la întreprinderile și pe șantierele din Sud. Deoarece munca în industrie și mai ales în mine era una grea, deja primele mobilizări au generat ,,dezertări" în masă. În anul 1947 au fost recrutate 36.635 de persoane, majoritatea din ei, adică 31.788 de persoane, au fost trimise la întreprinderile și minele din Donbas. În a doua jumătate a anului 1947 din acest număr de recrutați 6199 de persoane au părăsit singuri munca și s-au întors la locul permanent de trai. Pentru a lămuri cauzele acestei fluctuații, în Donbas a fost trimis un grup de lucrători responsabili ai republicii, care au stabilit că ,,nu au fost create condiții de muncă și de trai pentru cei recrutați din Moldova. Nu s-a ținut cont că marea majoritatea celor recrutați sunt locuitori ai satelor care nu au lucrat niciodată la întreprinderi industriale și în mine și că majoritatea lor nu cunosc limba rusă."[28]

Strămutările din RSS Moldovenească nu s-au redus doar în condițiile menționate mai sus, au avut loc de asemenea și două valuri mari de deportări. Cel de-al doilea val de deportări în masă, din iulie 1949, a avut loc după patru ani de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial. În acel interval de timp, regimul sovietic a preferat să opereze cu represiuni la nivel individual și mici grupuri.[29] Cunoscută sub denumirea de operațiunea ,,Iug" (,,Sud"), deportările din 5-6 iulie 1949 este cel mai mare val de deportare a populației din RSSM. La fel ca și deportările din anul 1941, scopul bolșevicilor era de a curăța de elemente considerate de a fi antisovietice, teritoriile anexate după 1939-1940 și reocupate de sovietici în anul 1944. Principala pătură socială care era țința deportărilor din 1949 erau ,,chiaburii". Aceștia erau considerați ,,dușmani de clasă" și un obstacol pentru procesul de colectivizare și sovietizare a satelor din RSSM. De fapt deportările au fost o lovitură pentru locuitorii de la sate. O altă categorie vizată în deportările din 1949 erau cei care au colaborat cu administrația românească, foștii jandarmi și polițiști, dar și cei considerați agenți ai serviciilor secrete străine. Operațiunea s-a desfășurat în baza Hotărârii nr. 1290-467 a Biroului Politic al CC al PCUS din 6 aprilie 1949, strict secretă, și urma ca deportarea să aibă loc în luna iunie 1949, dar s-a amânat din cauza procesului lent de pregătire a dosarelor. Inițial, la

[26] *Ibidem*, f. 110-113.
[27] *Ibidem*, f. 113.
[28] Pasat, Valeriu. *Asprul adevăr al istoriei. Deportări de pe teritoriul RSS Moldovenești în anii 40-50*. Chișinău, 2000, pp. 394-395.

[29] Cașu, Igor. *Dușmanul de clasă. Represiuni politice, violență și rezistență în R(A)SS Moldovenească 1924-1956*. Chișinău: Editura Cartier, 2015, p. 234.

începutul lunii decembrie 1948, prima listă a persoanelor ce urmau să fie deportate era de 33.640 de persoane, dintre acestea 9.259 de persoane erau capi de familie, ceilalți membri ai familiilor, această listă fiind alcătuită de Ministerul Securității de Stat a RSSM. La sfârșitul lunii decembrie, listele au fost extinse ajungând la 40.506 persoane, dintre care 7.385 erau capi de familie din categoria „chiaburi", constituind împreună cu membrii familiilor 26.975 de persoane. Prin Hotărârea aprobată de autoritățile sovietice din 6 aprilie, numărul de „chiaburi și alte elemente dușmănoase" era fixat la 11280 de familii, reprezentând 40.850 de persoane. Pe 9 mai, însă, listele se ridică la aproape 14.000 de familii, iar ulterior numărul persoanelor ce urmau a fi deportate ajunge la 23.000 de familii, ceea ce era dublu față de Hotărârea Puterii sovietice.[30] Operațiunea de deportare a avut loc în noaptea de 5 spre 6 iulie 1949. Conform datelor oferite de Valeriu Pasat, în această operațiune au fost strămutate 11.606 familii: dintre care 9864 de bărbați, 14.033 de femei și 11.889 de copii.[31] Aceștia urmau să fie dislocați în regiunile Kazahstanului de Sud, Karaganda, Djambul, precum și în regiunile Altai, Kurgan, Tiumeni, Tomsk și Irkutsk.[32] Spre deosebire de deportații din anul 1941 celor din anul 1949 li se permitea să-și ia cu ei lucruri personale de valoare, cele cotidiene (îmbrăcăminte, veselă, inventar agricol) și o rezervă de produse alimentare pentru toată familia până la 1500 de kilograme. Averile însă urmau a le fi confiscate.[33]

Cel de-al treilea val de deportări din 1951 în care au fost exilate 723 de familii: 2617 persoane, dintre care 808 bărbați, 967 de femei și 842 de copii,[34] majoritatea din nordul țării. Trenurile cu deportați au pornit în noaptea de 1 spre 2 aprilie 1951, iar destinația a fost regiunea Tomsk.[35] Acest val de deportări, cunoscut și cu denumirea de operațiunea „Sever" („Nord"), care a avut alte grupuri țintă decât cele din primele două valuri, și anume au fost deportați de această dată membrii confesiunii religioase Martorii lui Iehova

Al doilea subcapitol *Basarabenii pe șantierele Gulagului în anii 1944-1949* și al treilea *Deportații din anii 1951-1956 la muncile din Siberia* conțin informații referitoare la munca pe care au făcut-o cei exilați din RSSM după cel de-al Doilea Război Mondial în regiunile de est ale URSS. Capitolul dat conține o analiză a modului cum au ajuns conaționalii noștri la muncile din URSS după încheierea războiului, contingentul care a fost exilat, motivele pentru care au fost condamnați și duși pe șantierele din Siberia și de asemenea, modul de viață din exil, lupta ce au dus-o pentru supraviețuire. Am elucidat de asemenea

[30] *Ibidem*, pp. 257- 258.
[31] Пасат, Валерий. *Трудные страницы историй Молдовы 1940-1950-е гг*. Москва 1994, с. 124, 554.
[32] Țîcu, Octavian. *Op. Cit.*, p. 385.
[33] Olaru-Cemîrtan, Viorica. *Deportările din Basarabia, 1940-1941, 1944-1956*. Chișinău, 2017, p. 116.
[34] Țîcu, Octavian. *Op. cit.,* p. 385.
[35] Olaru-Cemîrtan, Viorica. *Op. Cit.,* p. 199.

normele de muncă și condițiile de muncă ale deportaților din această perioadă, dacă a existat diferență între condițiile de muncă și de trai, despre plata primită pentru munca efectuată a celor deportați anterior. Și am constatat că, deși dislocările din anii 1945-1956 au fost deja după terminarea războiului, totuși condițiile de viață și de muncă în deportare nu s-au schimbat. Cei deportați au întâlnit aceleași probleme – foametea, lipsa hainelor, frica de sălbăticismul din Siberia, animale, mlaștini, geruri mari. Condițiile de muncă au fost tot atât de grele ca și în anii celui de-al Doilea Război Mondial, munci istovitoare la care au fost obligați și normele extrem de mari, care practic erau imposibil de făcut. Nu se ținea cont de faptul că majoritatea celor deportați erau locuitori ai localităților rurale și nu au lucrat la întreprinderi industriale și în mine, în Siberia au fost impuși să o facă. Nu se ținea cont de faptul că nu cunoșteau limba rusă și le era destul de greu în asemenea condiții. Deportații nu erau liberi nici în acești ani de deportare, nu puteau părăsi locurile în care au fost duși, erau la fel ținuți sub observațiune.

Femeile au fost atrase și ele la munci foarte grele. Copiii de asemenea au trebuit să lucreze, chiar dacă ar fi trebuit să frecventeze școala (conform legilor URSS).

Un lucru însă pe care-l putem remarca este faptul că în majoritatea cazurilor au fost deportate familiile întregi, mai puține cazuri individuale au existat când capii familiilor au fost separați de ceilalți membri în comparație cu exilările de până la terminarea războiului. Iar acest fapt le-a oferit cumva un confort psihologic poate mai bun. Cei deportați în mare parte au fost duși în așa zisele „așezări speciale”, ei au întemeiat localități, au construit instituții de învățământ, iar remunerarea lor a fost la fel una extrem de proastă, în primii ani chiar primeau aceeași rație alimentară ca și deportații de până în 1945.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma analizei lucrărilor de specialitate a istoricilor români, putem concluziona că nu au fost elaborate lucrări științifice, complexe care să abordeze subiectul muncii în Gulag, condițiile de muncă, normele de lucru și remunerarea locuitorilor din RASSM și RSSM deportați.

Am făcut o analiză amplă a materialelor de arhivă și am putut să facem o redare veritabilă a ceea ce s-a întâmplat cu adevărat în aceste lagăre de exterminare prin muncă. Temeiul documentar în această lucrare îl constituie în mare parte documentele de arhivă ce se află la păstrare de stat în fondurile DGAN a ANA și DAOSP a ANA. De asemenea, am utilizat și culegerile de documente de arhivă existente la tema deportărilor, atât din Federația Rusă cât și din Republica Moldova. Am valorificat aceste documente de arhivă în teza noastră de cercetare pentru a oferi un temei documentar relevant și complex.

Am constatat că volumele de memorii publicate au avut și ele un rol esențial în elaborarea acestei lucrări, deoarece aceste publicații conțin informații unice și inedite și nuanțează în detalii viața și munca din deportare, fiindcă sunt povestiri ale celor care au trecut prin calvarul Gulagului. Publicarea memoriilor de către cei care au fost deportați ne-au oferit o bază de izvoare scrise pentru cercetare.

De asemenea, un izvor important în realizarea acestei cercetări vor fi studiile de caz ale intervievaților pe care i-am identificat în regiunile Novosibirsk, Tomsk și Tiumeni din Federația Rusă, care ne-au relatat lucruri deosebite despre Siberia și viața de acolo.

În urma studierii documentelor de arhivă, a literaturii de specialitate am ajuns la următoarele concluzii: transnistrenii au fost primii care au trecut prin calvarul deportărilor și a muncii extrem de grele în Gulag. Persoanele deportate din RASSM și ulterior din RSSM în primul an de viață în Siberia o bună parte au murit de frig și foame.

Transnistrenii și basarabenii au dus o luptă grea pentru a supraviețui. Condițiile naturale, frigurile, mlaștinile, țânțarii, musculițele le-au creat mari probleme.

Basarabenii au lucrat și la construirea uzinelor, la câmp, la tăiatul pădurilor, ferme, construcții, căi ferate, mine etc. Muncind bine și cinstit, mai ales la munca pământului și la îngrijitul animalelor, au fost de multe ori apreciați de către șefii de gospodării.

Putem totuși să remarcăm faptul că majoritatea familiilor au fost deportate împreună, ei au putut să-și ia cu ei produse, haine și alte bunuri, care pentru o perioadă le-a fost salvare de foamete și frig, ceea ce nu au avut conaționalii noștri deportați până la terminarea războiului.

În concluzie putem să afirmăm că cei deportați în Gulagurile staliniste au fost asemeni robilor.

Cercetarea noastră a demonstrat că și în Gulag înflorea corupția: oferind mită, brigadierii ori șefii coloniilor puteau oferi mici avantaje cum ar fi de exemplu, munci mai lejere, norme de lucru mai mici sau mâncare mai bună și mai multă etc.

Studiul demonstrează că basarabenii și transnistrenii care au cunoscut limba rusă au putut comunica cu șefii lagărelor și cu băștinașii și au putut rezolva anumite probleme. Persoanele care nu au cunoscut limba rusă au dus-o mult mai greu.

Timp de zeci de ani se considera important creșterea produsului industrial pe plan economic în anumite ramuri, cum ar fi extragerea cărbunelui, a oțelului, petrolului etc. La început poate așa zisa economie planificată arăta succese, dar ulterior s-a dovedit a fi ineficientă, și a dus până la urmă la prăbușirea sistemului de Gulag.

Am constatat că eficacitatea muncii, de multe ori, pur și simplu, nu își avea rostul, nu avea absolut nicio valoare economică. Cheltuielile de întreținere a acestor lagăre, care erau mai mult de exterminare decât de reeducare și de importanță economică, erau foarte mari. Se făceau numeroase speculații, se scria o producție sporită doar pe hârtie, de altfel ca în majoritatea sferelor vieții economice și politice din URSS.

Folosirea muncii forțate pentru ridicarea economiei URSS, care s-a dovedit a fi totuși o muncă ineficientă, cum și-au dat seama ulterior și succesorii lui Stalin, o muncă cu prea mari cheltuieli de resurse financiare, dar în special de resurse umane.

Recomandări:

1. Considerăm că prin studiul dat nu am cuprins toate aspectele muncii deportaților din RASSM și RSSM în Siberia. De aceea, tematica deportării și a vieții în Gulag are nevoie încă de cercetări ample a diferitor aspecte necunoscute încă până în prezent. Pentru că Gulagul nu a semnificat doar muncă, Gulagul a fost și foamete, frig, boală, suferință, decese ș.a. În exil a existat și viața cotidiană și sărbători, nașteri și căsătorii. Cei care au reușit să supraviețuiască au reușit chiar să devină oameni gospodari departe de baștina lor. Mulți nu s-au întors înapoi din diferite motive, dar în special fiindcă în Moldova, casele le-au fost confiscate aveau deja alți gospodari, pe când în Siberia deja își făcuse gospodării bune. Personalități marcante din Basarabia au fost deportate de regimul totalitar comunist, puțini au avut șansa de a se întoarce vii, majoritatea din ei s-au prăpădit pe pământuri străine. Memoriile persoanelor deportate contribuie esențial la reabilitarea memoriei celor care au suferit de pe urma regimului sovietic.

2. Considerăm că tematica deportărilor și a supraviețuirii transnistrenilor și basarabenilor în Siberia trebuie studiată în școli, universități. Să fie teme speciale la acest subiect (ca alternativă la obiectul Holocaust).

3. La Radiouri, Televiziuni, să fie elaborate și lansate emisiuni tematice, periodic, nu doar atunci când se comemorează victimele regimului comunist.

4. Recomandăm o cercetare cât mai amplă a acestui subiect legat de această pagină tragică a poporului nostru. Guvernul Republicii Moldova să susțină proiecte referitoare la această tematică. Conform necesităților, să fie puse la dispoziție documente a tuturor arhivelor, atât celor naționale, municipale, raionale cât și a celor cu depozite speciale, care dețin informații referitoare la deportări. De asemenea, este necesar susținerea unui program de stat, care ar avea drept scop cunoașterea istoriei noastre prin implicarea tinerilor în descoperirea și valorificarea memoriei victimelor stalinismului. E necesar introducerea unor cursuri de studiere a subiectului deportărilor în școli, de a organiza cât mai multe evenimente ce ar oglindi acest subiect, inițierea expozițiilor și meselor rotunde dedicate temei deportărilor. Acestea sunt necesare pentru ca populația Republicii Moldova să înțeleagă mai bine esența criminală a stalinismului.

BIBLIOGRAFIE

1. Agenția Națională a Arhivelor, Direcția Generală Arhiva Națională, Fondul 2848, Fondul Consiliului de Miniștri al RSSM, inv. 26, d. 558.
2. ANA, DGAN, Fondul 3401, Fondul Colecției documentelor persoanelor supuse represiunilor politice în perioada regimului totalitar, inv. 1, d. 1589, d. 6053.
3. ANA, DGAN, Fondul 3401, Fondul Colecției documentelor persoanelor supuse represiunilor politice în perioada regimului totalitar, inv. 2, d. 706, d. 3110.
4. Agenția Națională a Arhivelor, Direcția Generală Arhiva Organizațiilor Social-Politice, Fondul 51, Fondul Comitetului Central al Partidului Comunist al Moldovei, inv. 3, d 34, d. 39.
5. 10. Moldovenii sub teroarea bolșevică, sinteze elaborate în baza materialelor Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din Republica Moldova, Editura Serebia, 2010.
6. 11. Petrencu, Anatol. *Românii în Gulag, memorii, documente, mărturii*. Chișinău: Editura Balacron, 2015.
7. 12. Postică, Elena, Praporșcic, Maria, Stăvilă, Vera. *Cartea memoriei*. Chișinău: Editura Știința, 1999-2005.
8. 13. Țăranu, Mariana. *Scrisori către Stalin sau spovedaniile celor ocupați (1947-1953*). Chișinău 2014.
9. Ambul-Balmuș, Anastasia. *Îndemn spre neuitare, pagini din istoria Basarabiei 1940-1949*. Cimișlia-Ploiești: Editura Dorința, 2016.
10. Applebaum, Anne. *Gulagul o istorie*. București, 2011.
11. Budeancă, C., Olteanu, F.. *Stalinizare și Destalinizare. Evoluții instituționale și impactul social*. Editura Polirom, 2014.
12. Botnaru, Teodor. *Istoria Serviciilor Secrete*. Editura Museum, 2004.
13. Cașu, Igor. *Dușmanul de clasă. Represiuni politice, violență și rezistență în R(A)SS Moldovenească 1924-1956*. Chișinău: Editura Cartier, 2015.
14. Courtois, Stephane. *Comunism și Totalitarism*. Iași: Editura Polirom, 2011.
15. Courtois, Stephane. *Dicționarul Comunismului*. Iași: Editura Polirom, 2008.
16. Dragnev, Demir (coord.). *O istorie a regiunii Transnistrene din cele mai vechi timpuri până în prezent*. Chișinău: Editura Bons Office, 2007.
17. Drăgan, Gleb. *Deportații. Tragedii basarabene*. București: Editura Albatros, 1992.

18. Gribincea, Mihai. *Raport. Transferurile masive de populație în Moldova Sovietică*. Chișinău 1999, p. 18.
19. Hulber, Maria. *Memorialistica detenților postbelice românești*. Oradea: Editura Ratio et revelatio,2015.
20. Mircescu, Dumitru. *Lagărul morții din taigaua siberiană*. București, Editura Vremea, 1997.
21. Olaru-Cemîrtan, Viorica. *Deportările din Basarabia, 1940-1941, 1944-1956*. Chișinău, 2017.
22. Pasat; Valeriu. *Asprul adevăr al istoriei. Deportări de pe teritoriul RSS Moldovenești în anii 40-50*. Chișinău, 2000.
23. Pasat, Valeriu. *RSS Moldovenească în epoca stalinistă (1940-1953).* Chișinău: Editura Cartier, 2011.
24. Petrencu, Anatol. *Basarabia în al Doilea Război Mondial 1940-1944*. Lyceum, 1997.
25. Postică, Elena. *Rezistența antisovietică în Basarabia, 1944-1950*. Chișinău: Editura Știința, 1997.
26. Șișcanu, Elena. *Basarabia sub regimul bolșevic (1940-1952).* București, 1998.
27. Șișcanu, Ion. *Desțărănirea bolșevică în Basarabia*. Chișinău, 1994.
28. Tihonov, Ludmila. *Politica statului sovietic faţă de cultele din R.S.S. Moldovenească, (1944-1965).* Editura Prut Internațional, 2004.
29. Werth, Nicolas. *Drumul spre Kolîma, Călătorie pe urmele Gulagului*. Editura Corint, 2013.
30. Gogu Zinovii, Maria. *Ne-au povestic calvarul, Mărturii despre trista istorie, trăită de basarabenii deportați în Siberia.* Ploiești: Editura Karta-Graphic, 2019.

LISTA PUBLICAŢIILOR AUTORULUI TEZEI LA TEMA CERCETATĂ

Cărți editate

1. Ne-au povestic calvarul, Mărturii despre trista istorie, trăită de basarabenii deportați în Siberia, Editura Karta-Graphic. Ploiesti, 2019, 140 pp., ISBN 978-606-693-153-3.

Articole în reviste științifice

2. „Expedițiile memoriei Tiumeni": mărturii ale unor deportați din spațiul românesc. Fațete ale comunismului în România și R(A)SS Moldovenească: Politică, societate, economie. Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Colecția Historica, 2020. (**categoria A**), p. 115, ISBN 978-606-714-600-4.
3. „Dorința noastră este să fim înmormântați în pământ românesc", mărturii ale românilor deportați din s. Hreațca, jud. Dorohoi în regiunea Tjumen, URSS. Revista Academiei de științe. Materialele Conferințeiștiințifice internaționale, Patrimoniul cultural de idei-implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ed. a II-a, 2021.(**revistă internațională**), p. 628
4. Munca basarabenilor deportați la minele din URSS în anii 1941-1944 BULETINUL ȘTIINŢIFIC AL UNIVERSITĂŢII DE STAT„BOGDAN PETRICEICU HASDEU" DIN CAHUL (ediție semestrială, seria științe umanistice) Nr. 2 (14), 2021, 2021. (**categoria C**), p. 33, ISSN 2345-1866.
5. Basarabenii deportați în Siberia: condiții de muncă și supraviețuitre. Tyragetia s.n., vol. XVI (XXXI) nr. 2, Chișinău, 2022. (**categoria B**), p. 187.

Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

6. Сталинские Репрессии против верующих в МАССР: Рассекречивание источников дело жителей села Бычок, Тираспольского района. Materialele Conferinței „Великий Террор 1937-1938" Одесса, 2018, с. 81
7. Represiunile staliniste din Basarabia, drama lui Andrei Zbârnea, un intelectual din orașul Orhei. Materialele Conferinței internaționale: Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației. Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul, 2018, p. 259.
8. „Am avut noroc că soldații care ne-au luat erau oameni buni" din istorisirile Varvarei Zemleacov (născută Panfil) despre deportările din 1949. Materialele Conferinței internaționale: Perspectivele

și problemele integrării în spațiul european al cercetării educației. Universitatea de Stat ,,Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul, 2019, p. 255.

9. Memoriile lui Vadim Ștefan Pirogan- o contribuție valoroasă la cunoașterea vieții din Gulag. Materialele Conferinței științifice naționale a doctoranzilor dedicată aniversării a 75-a a USM, Metodologii contemporane de cercetare și evaluare", 2021, p. 332.
10. „Expedițiile Memoriei Tiumeni" Mărturiile Ninei Guțu despre Siberia. Materialle Conferinței științifice internaționale ,,Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației" , Universitatea ,,B.P. Hasdeu", Ediția a VIII-a, 2021, p. 143.
11. Memoriile Aniței Nandriș-Cudla – o contribuție importantă la cunoașterea vieții din Siberia. Materialele Conferinței 30 de ani de la proclamarea Independeței Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, 2021, p. 189

Alte lucrări și realizări specifice

12. Represiunile staliniste din Basarabia, Efim Negru - un tânăr basarabean arestat și trimis pe șantierele Gulagului, Buletin informativ al Simpozionului Național. Rolul Mănăstirii Secu în viața religioasă a Țării Moldovei, Editura Cetatea Doamnei, Piatra Neamț, România, 2020.

ADNOTARE

Autor: *Zinovii Maria*

Tema: *Locuitori din RASSM (1924-1940) și RSSM (1940-1941, 1944-1956) pe șantierile Gulagului,* teză de doctor în istorie, Chișinău 2022.

Structura tezei: Introducere, trei capitole, concluzii, adnotări (în limbile română, rusă, engleză), bibliografie din ...surse, ... pagini de bază și anexe.

Cuvinte cheie: RASSM, RSSM, Gulag, Siberia, totalitarism, teroare, deportare.

Scopul tezei constă în cercetarea condițiilor de muncă din Gulag, a normelor și remunerării persoanelor exilate din RASSM și RSSM la muncile forțate din Siberia de către regimul sovietic stalinist.

Obiectivele lucrării se axează pe analiza istoriografiei și izvoarelor referitoare la munca deținuților în Gulag, studierea condițiilor de muncă a locuitorilor RASSM și RSSSM pe șantierile NKVD în anii 1924-1940 și 1944-1956.

Importanța teoretică a cercetării constă în examinarea condițiilor de muncă din Gulag, studierea remunerării acesteia atât pentru bărbați, femei și copii.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării își găsesc reflectare în examinarea mai amănunțită atât a documentelor de arhivă cât și a celor publicate, privind viața din deportare în special a muncii locuitorilor din RASSM și RSSM exilați în Gulag, temă care până în prezent nu a fost abordată amănunțit în istoriografia românească.

Importanța practică a lucrării constă în utilizarea ei la elaborarea studiilor și lucrărilor de sinteză ce se referă la fenomenul deportărilor, a totalitarismului. Studiul și concluziile tezei vor fi utilizate în procesul educativ al elevilor, studenților, masteranzilor.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele cercetării de față au fost expuse și aprobate în referate și comunicări prezentate la conferințe științifice internaționale și naționale. Rezultatele documentării se regăsesc în cartea „Ne-au povestit calvarul”, lucrare editată în baza interviurile făcute în teren și anume în regiunile Novosibirsk și Tomsk în cadrul proiectului „Expedițiile Memoriei”, 2019 și completate cu documente de arhivă ce se află la păstrare în fondurile Agenției Naționale a Arhivelor, Direcția Generală Arhiva Națională, precum și în 12 publicații științifice. Rezultatele obținute în urma cercetărilor pot fi folosite la realizarea articolelor, studiilor și monografiilor referitoare la subiectul dat.

ANNOTATION

Author: Zinovii Maria Theme: Residents of RASSM (1924-1940) and MSSR (1940-1941, 1944-1956) on the Gulag construction sites, doctoral thesis in history, Chisinau 2021.

Thesis structure: Introduction, three chapters, conclusions, annotations (in Romanian, Russian, English), bibliography from ... sources, ... basic pages and annexes.

Keywords: RASSM, MSSR, Gulag, Siberia, totalitarianism, terror, deportation.

The purpose of the thesis is the need to research the working conditions in the Gulag, the norms and remuneration of those exiled from RASSM and MSSR to forced labor in the USSR by the Soviet Stalinist regime.

The objectives of the paper focus on studying the policy of the communist regime in order to create a new society and its expansion in the world, the use of repression and forced labor in order to achieve the proposed goal.

The theoretical importance of the research consists in carrying out an analysis of the work done by the Bessarabians deported to the Siberian camps, to establish the working conditions in the Gulag. To study and expose working conditions for women and working conditions for men. Whether or not it was economically relevant.

The novelty and scientific originality of the work are reflected in the more detailed examination of both archival and published documents on life in deportation, especially the work in the Gulag, which so far has not been addressed in detail in Romanian historiography.

The practical importance of the paper consists in its use in the elaboration of studies and synthesis works that refer to the phenomenon of deportations, totalitarianism. They will be used in the educational process of pupils, students, masters. Implementation of scientific results: The results of this research have been presented and approved in papers and papers presented at national and international scientific conferences, some of which can be found both in 12 scientific publications and in an published book. The results obtained from the research can be used to write articles, studies and monographs on the subject.

АННОТАЦИЯ

Автор: *Зиновий Мария*

Тема: *Люди, проживающие на территории МАССР (1924-1940) и МССР (1940-1941, 1944-1956) на стройках ГУЛАГа,* **докторская диссертация по истории, Кишинэу 2021**.

Структура диссертации: Введение, три главы, выводы, аннотация (на румынском, русском и английском языках), библиографические источники, основной текст и приложения.

Ключевые слова: Гулаг, Сибирь, тоталитаризм, террор, депортация.

Цель диссертации заключается в необходимости исследования условий труда во времена Гулага, норм и оплаты лиц высланных из *МАССР* и МССР на принудительные работы в Сибирь советским сталинским режимом.

Задачи диссертации сосредоточены на изучении условий работы и выживания жителей МАССР и МССР в Гулаге, нормирование и оплаты труда.

Теоретическая ценность исследования заключается в проведении анализа работы жителей МАССР и МССР, депортированых в сибирские лагеря, в установлении условий труда в Гулаге, изучении и выявлении условий труда для мужчин, женщин и детей.

Новизна и научная оригинальность данной работы отражаются в глубоком исследовании архивных документов и опубликованных работ, в изучении жизни депортированных жителей из МАССР и МССР, условии в Гулаге – тема, которая до нынешнего дня не была изучена исторической наукой.

Практическая ценность работы состоит в ее использовании при разработке учебных материалов и обобщающих работ, которые относятся к феномену депортаций, условий труда в Сибири и выживания жителей южных регионов (МАССР и МССР). Материалы данной научной работы могут быть использованы в образовательном процессе школьников, студентов, магистров.

Реализация научных результатов: результаты этого исследования были представлены и одобрены в опубликованных статьях на межнациональных и национальных конференциях, часть из которых можно найти как в 12 научных публикациях, так и в опубликованной книге, написанной на основе результатов исследований автора на местах (Сибирь, Томская и Новосибьрьская область). Полученные результаты во время исследований могут быть использованы для написания статей, научных работ, монографий, относящиеся к данной теме.

MARIA ZINOVII

LOCUITORI DIN RASSM (1924-1940) ȘI RSSM (1940-1941, 1944-1956) PE ȘANTIERELE GULAGULUI.

611.02. ISTORIA ROMÂNILOR (PE PERIOADE)

611.02. ISTORIA ROMÂNILOR (PE PERIOADE)

Rezumatul tezei de tezei de doctor în științe istorice

Aprobat spre tipar: Formatul hârtiei 60x84 1/16
Hârtie ofset. Tipar ofset. Tiraj … ex…
Coli de Tipar.: Comanda nr. ….

Denumirea şi adresa instituţiei Coli de tipar.: unde a fost tipărit rezumatul